

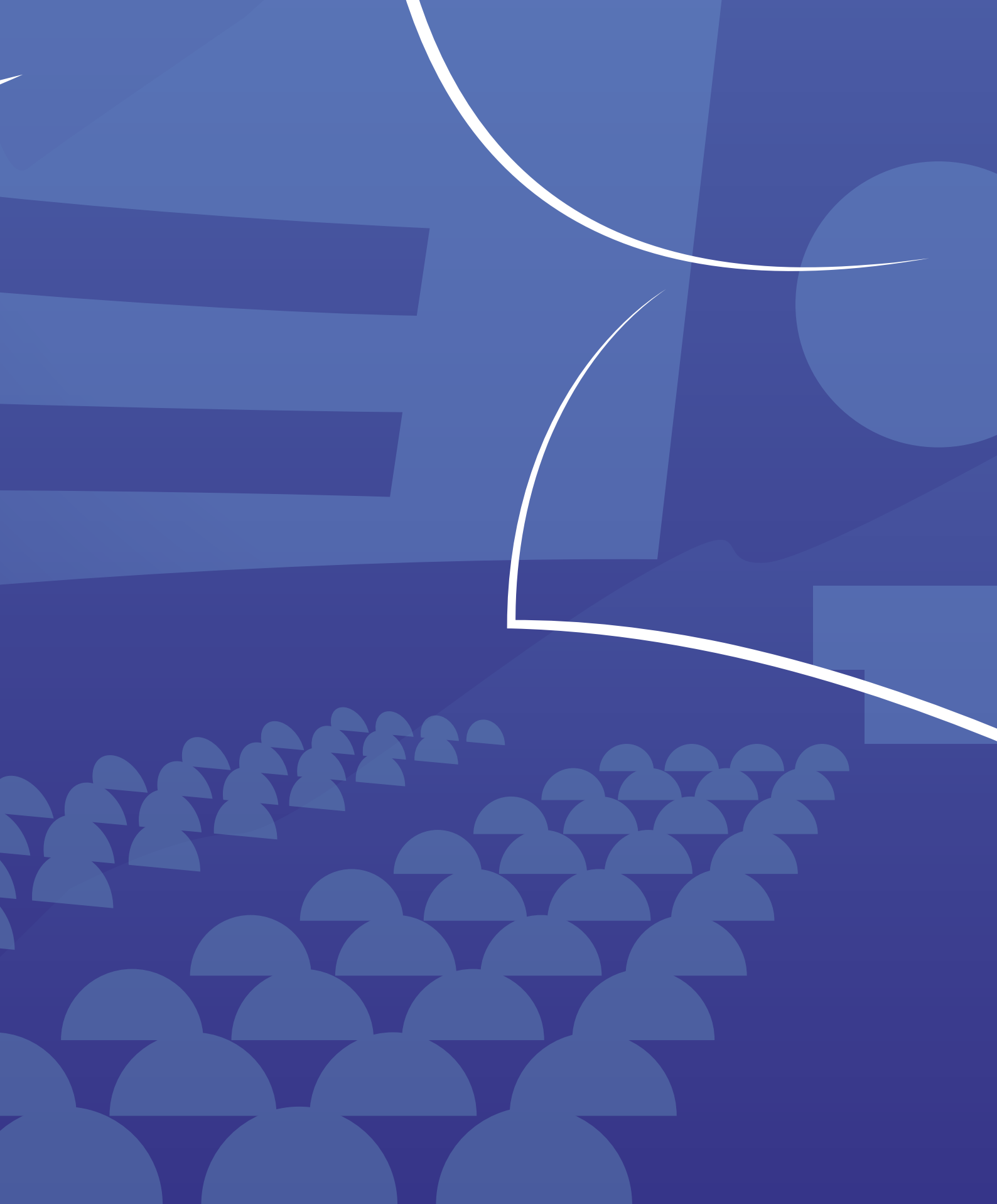

Departementene

Handlingsplan

Kvinner, fred og sikkerhet

(2023-2030)

Innhold

Innledning: Kvinner, fred og sikkerhet	4
Innsatsområder	9
1 Fredsprosesser og gjennomføring av fredsavtaler	9
Freds- og forsoningsprosesser	9
Gjennomføring av fredsavtaler	12
2 Sikkerhetspolitikk og operasjoner	14
Kjønnsperspektivet og kvinners deltakelse i sikkerhetssektoren	14
Seksualisert vold i konflikt	17
Radikalisering, voldelig ekstremisme og terrorisme	20
Kvinner og klima, fred og sikkerhet	22
3 Humanitær innsats, beskyttelse av sivile og menneskerettigheter	27
Kjønnsperspektivet i humanitær respons	27
Kjønnsperspektivet og beskyttelse av befolkningen nasjonalt	29
Kvinner og konflikt: beskyttelse og asylpolitikk	31
Kvinnelige menneskerettighetsforvarere	32
Gjennomføring av handlingsplanen	36

Innledning: Kvinner, fred og sikkerhet

Kvinner, fred og sikkerhet¹ er en sentral del av Norges innsats for fred og sikkerhet. Denne nye handlingsplanen er vår femte nasjonale handlingsplan og bygger på erfaringene fra de foregående handlingsplanene. Planen viderefører flere av hovedinnsatsområdene der Norge har en særlig mulighet til å fremme kvinner, fred og sikkerhet internasjonalt, men reflekterer også at behovet for nasjonal gjennomføring av agendaen for kvinner, fred og sikkerhet i vårt eget beredskaps- og sikkerhetsarbeid blir stadig viktigere.

Siden forrige handlingsplan ble lansert i 2019, har verden endret seg på mange måter. Konsekvensene av den globale covid-19-pandemien, effektene av globale klimaendringer, NATOs tilbaketrekning fra Afghanistan og Russlands angrepskrig mot Ukraina har hatt betydning for hvordan Norge arbeider for internasjonal fred og sikkerhet. Norges erfaringer som medlem av FNs sikkerhetsråd i 2021–2022, der kvinner, fred og sikkerhet var blant fire tematiske hovedprioriteringer², har også preget hvordan Norge arbeider med agendaen i multilaterale fora.

De siste årenes utvikling har vist at det fremdeles er et tydelig behov for å styrke innsatsen innenfor agendaen for kvinner, fred og sikkerhet, både når det gjelder forebygging, i pågående konflikter, i konfliktløsning og når nye kriser inntreffer. Vi ser også tilbakegang for og motstand mot kvinner og jenters rettigheter, både globalt og regionalt. Behovet for å integrere kjønnsperspektivet i nasjonalt forsvars- og sikkerhetsarbeid har også blitt tydeligere. Krigen i Ukraina har tydelig vist hvordan hele befolkningen både mobiliseres og rammes av konflikt, hvordan konflikt kan ha ulike konsekvenser for befolkningen avhengig av kjønn og kjønnsidentitet, samt hvordan krig fortsatt er en arena dominert av mannlig innflytelse. Norges internasjonale innsats for kvinner, fred og sikkerhet blir bedre dersom vår nasjonale gjennomføring styrkes. Og Norges motstandsdyktighet i kriser og konflikt er avhengig av kvinners fulle, likestilte og meningsfulle deltakelse samt beskyttelse av kvinners rettigheter.³

¹ Kvinner, fred og sikkerhet - regjeringen.no

² Norske prioriteringer i FNs sikkerhetsråd - regjeringen.no

³ Kvinners deltakelse i politiske prosesser og kvinners deltakelse i freds- og sikkerhetsarbeid er nært beslektede temaer og gjensidig avhengige av hverandre. Norges internasjonale innsats for å støtte kvinners politiske deltakelse omtales mer utførlig i handlingsplanen for kvinners rettigheter og kjønnslikestilling i Norges utenriks- og utviklingspolitikk.

Handlingsplanen tydeliggjør at norsk innsats for kvinner, fred og sikkerhet skal styrkes, både nasjonalt og internasjonalt, og kobler i større grad enn tidligere hva Norge gjør nasjonalt med hva vi gjør internasjonalt. Nasjonalt skal kjønns- perspektivet integreres i både sikkerhetssektoren, asylpolitikken og klimapolitikken. Handlingsplanen øker også ambisjonsnivået for å koble innsatsen for kvinner, fred og sikkerhet tettere til klimainnsatsen og internasjonalt arbeid med klima, fred og sikkerhet. Internasjonalt skal Norge videreføre innsatsen for kvinner, fred og sikkerhet i multilaterale fora, samtidig som omfanget av satsingsland utvides på tvers av regioner. Norge skal utnytte det fortrinnet vi har ved å ha arbeidet systematisk med kvinner, fred og sikkerhet siden den første handlingsplanen ble lansert i 2006. Vi skal utveksle erfaringer med andre land om nasjonale handlingsplaner, både bilateralt og i multilaterale fora. Vi skal støtte aktivt opp om andre lands arbeid med nasjonale handlingsplaner og operasjonaliseringen av disse.

Hovedmålsettingen med innsatsen som beskrives i denne handlingsplanen, er å bidra til bærekraftig fred og sikkerhet, både nasjonalt, regionalt og globalt.

Den mest effektive måten å skape varig fred på er å sørge for at fredsløsninger er inkluderende og tar hensyn til hele befolkningens rettigheter, prioriteringer og behov. Det er viktig å erkjenne at kvinner ikke er en homogen gruppe med ett felles sett av perspektiver og prioriteringer, men at kvinner blant annet kan ha ulik seksuell orientering, etnisitet, funksjonsevne og religion. Personer som bryter med normer for kjønn og seksualitet⁴ (LHBT+), rammes ofte differensiert og uforholdsmessig av konsekvensene av konflikt, og de blir ofte ekskludert fra freds- og sikkerhetsarbeid. Derfor skal all norsk innsats knyttet til fred og sikkerhet integrere et kjønnsperspektiv som tar hensyn til sammensatt diskriminering, et såkalt interseksjonelt kjønnsperspektiv.⁵ Dette perspektivet ligger også til grunn for alle innsatsområdene i denne handlingsplanen og integreres selv når planen kun eksplisitt omtaler kvinner.

Handlingsplanen framhever tre hovedinnsatsområder: fredsprosesser og gjennomføring av fredsavtaler, sikkerhetspolitikk og operasjoner, samt humanitær innsats, beskyttelse av sivile og menneskerettigheter. Handlingsplanens varighet fram til 2030 gjør det mulig å se planen i sammenheng med oppnåelse av FNs bærekraftsmål⁶, herunder spesielt bærekraftsmål 5 om likestilling mellom kjønnene og bærekraftsmål 16 om fred, rettferdighet og velfungerende institusjoner, samt 30-årsmarkeringen for FNs sikkerhetsrådsresolusjon 1325.⁷

Handlingsplanen er utarbeidet av Utenriksdepartementet, Forsvarsdepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet, Kultur- og likestillingsdepartementet, Arbeids- og inkluderingsdepartementet og Klima- og miljødepartementet. I tillegg har norske og internasjonale sivilsamfunnsorganisasjoner samt norske forsknings- og fagmiljøer bidratt med innspill og råd underveis i utarbeidelsen.

⁴ Begrepet «LHBT+» er en forkortelse for lesbiske, homofile, bifile og transpersoner, pluss personer med variasjon i kroppslig kjønnsutvikling/interkjønnpersoner, queerpersoner/skeive og andre personer som bryter med normer for kjønn og seksualitet. LHBT+ favner både betegnelser knyttet til seksuell orientering (LHBTQ), kjønnsidentitet (T) og kjønnskarakteristika (I).

⁵ Begrepet «interseksjonalitet» viser til hvordan identitetskategorier som kjønn, etnisitet, religion, seksuell orientering, funksjonsevne og sosial klasse kan samvirke med og påvirke personers leve- og livsvilkår.

⁶ Bærekraftsmålene - regjeringen.no

⁷ S/RES/1325. Security Council Resolution on women and peace and security | UN Peacemaker

Norge skal

- integrere agendaen for kvinner, fred og sikkerhet samt kjønnsperspektivet i norsk innsats for fred og sikkerhet nasjonalt og internasjonalt samt i relevante nasjonale politiske planverk
- støtte tiltak som kan bidra til å styrke kvinners deltakelse og innflytelse innenfor alle områder som omtales i handlingsplanen
- være en pådriver for utvikling, integrering og gjennomføring av agendaen for kvinner, fred og sikkerhet internasjonalt
- øke erfaringsutveksling og kompetansebygging med andre land i ulike stadier av utvikling og gjennomføring av nasjonale handlingsplaner for å styrke gjensidig læring

Innsatsområder

1 Fredsprosesser og gjennomføring av fredsavtaler

Freds- og forsoningsprosesser

Fredsavtaler kan legge det politiske og institusjonelle grunnlaget for det aktuelle landets gjenoppbygging, stabilitet og utvikling. Derfor er det avgjørende at fredsavtalene er inkluderende og ivaretar alle borgeres rettigheter og behov. Dette kan styrke avtalens troverdighet og legitimitet, så vel som befolkningens eierskap. Kvinners deltakelse og direkte påvirkning står sentralt i denne sammenhengen, men alle som er engasjert i fredsprosesser, bør arbeide for helhetlige og ikke-diskriminerende løsninger.

Norge er involvert i en rekke fredsinitiativer i ulike deler av verden – i sonderinger og dialoginitiativer som har som formål å få partene til forhandlingsbordet, i formelle fredsprosesser og i avtaler som kan redusere og stanse kamphandlinger og konflikt. Vi skal fortsette å arbeide systematisk for at flere kvinner deltar direkte i fredsforhandlinger, som meklere, tilretteleggere og forhandlere. Norge skal gå foran og ha kjønnsbalanse i egne delegasjoner til fredsforhandlinger og internasjonale møter der freds- og sikkerhetsarbeid diskuteres.

Kjønnsbalanse i egne team er viktig i seg selv, men er også vesentlig når vi skal gi råd til parter og for å kunne motivere andre til å tilstrebe en balansert kjønnsfordeling. Der Norge er involvert, skal vi oppfordre partene til at de inkluderer kvinner i sine delegasjoner på en meningsfull måte, og til at de involverer bredere deler av befolkningen i fredsforhandlinger enn bare partene i konflikten. Det er avgjørende at Norge arbeider for å sikre at tilretteleggerteam, ambassader, partnere og internasjonale organisasjoner har kapasitet og kunnskap som kan bidra til å fremme inkluderende prosesser tilpasset konteksten.

Partene utnevner selv sine forhandlingsdelegasjoner. Det at få kvinner inkluderes, gjenspeiler blant annet at kvinner ofte er underrepresentert i gjeldende maktstrukturer, både politisk i samfunnet og hos væpnede grupper. Inkludering kan også lett falle ut av den politiske dagsordenen i kriser og intense forhandlings-situasjoner. I konkrete prosesser skal vi bevisstgjøre partene om betydningen av at de har en viss kjønnsfordeling i sine delegasjoner, og støtte opp om de kvinnene som deltar i prosessen, dersom det er ønske om og behov for det.

Norge skal i en tidlig, sonderende fase identifisere kvinner som kan være aktuelle som deltakere og bidragsytere i en fredsprosess, og aktivt støtte opp om relevante aktører og organisasjoner som kan fremme inkludering og kvinners perspektiv. Norge skal gjøre dette direkte, og samtidig arbeide gjennom partnere som ikke-statlige organisasjoner (NGO-er) og internasjonale organisasjoner som bidrar med bevisstgjøring og kapasitetsbygging. Hemmelighold og lukkede forhandlinger, som kan være viktig for å oppnå framgang i fredsprosesser, kan samtidig vanskeliggjøre inkludering. I sensitive faser kan det være vanskelig å involvere flere aktører i prosessen. Norge må forholde seg til rammene som partene beslutter for en prosess, men også se etter muligheter for å fremme inkludering og aktiv deltakelse.

En tilrettelegger kan bidra til å bevisstgjøre og styrke kunnskap om verdien av inkludering hos de involverte, og parallelt styrke sivilt samfunns kapasitet. Dersom ikke grunnlaget legges allerede i de innledende fasene, kan sivilsamfunn og lokale kvinner bli holdt utenfor når en formell prosess igangsettes. Dette gjelder særlig sivilsamfunnsorganisasjoner som representerer marginaliserte kvinnegrupper, eller personer som bryter med normer for kjønn og seksualitet. I mange samfunn spiller kvinner en betydelig rolle i konfliktforebygging og konfliktløsning på lokalt nivå. Det er et viktig mål for Norge å styrke sammenhengen mellom freds- og forsoningsinitiativer på grasrotnivå og formelle fredsprosesser, og Norge søker i mange tilfeller å være en brobygger mellom disse nivåene. Der det er relevant, vil Norge arbeide for at kvinners erfaring fra lokalt nivå trekkes inn i fredsprosesser på nasjonalt nivå.

I formelle fredsprosesser der Norge har en rolle, oppfordrer vi partene til å lytte til sivilsamfunnsorganisasjoner som fremmer ulike kvinneperspektiver på, erfaringer fra og innspill til de ulike temaene som drøftes i forhandlingene, og til å integrere kjønnsperspektivet i avtaleteksten. Vi kan øke vår og våre partners kapasitet til å fremme kjønnsperspektivet i forhandlinger, og være brobyggere mellom sivilt samfunn og forhandlingsbordet. Videre kan vi bidra med ekspertise til partene på feltet, og der det er hensiktsmessig, bidra til å opprette mekanismer som sikrer at kvinner/kvinneorganisasjoner får tilgang til partene og forhandlingsbordet. De kan dermed bidra til bedre kontakt mellom sivilt samfunn og formelle prosesser, men de kan ikke likestilles med full deltakelse.

Et viktig mål for Norge er at kjønnsperspektivet er ivaretatt i fredsavtaler og fredsprosesser, og Norge vil strategisk fremme kjønnsperspektivet i forhandlinger. Få fredsavtaler integrerer et kjønnsperspektiv og ivaretar ulike grupper kvinners rettigheter og behov i tilstrekkelig grad. Dette kan skyldes en rekke ulike forhold. Det kan handle om at partene eller fredsmeklerne ikke anser det som viktig sammenliknet med andre spørsmål på agendaen. Det kan dreie seg om begrenset kunnskap i meklingsteamet og hos partene, variabel og usystematisk bruk av relevant ekspertise, eller mangelfull konsultasjonsprosess med kvinnelige fredsbyggere, menneskerettighetsforsvarere og sivilt samfunn. Norge tilbyr derfor ekspertbistand og arbeider for å styrke bevisstheten og kompetansen hos forhandlingsparter og meklere. Ett eksempel på sistnevnte er det årlige *UN High-Level Seminar on Gender and Inclusive Mediation Strategies*, som Norge bidrar til.

Konfliktrelatert seksualisert vold er et omfattende problem og står derfor ofte sentralt i freds- og forsoningsprosesser. Det er viktig å sikre kartlegging og analyse av omfang, og engasjere parter i konflikten til å forplikte seg til å avstå fra denne typen krigføringsmetode. Personer som har vært utsatt for konfliktrelatert seksualisert vold, skal, om de ønsker det, involveres på en meningsfull måte. Menn som er utsatt for konfliktrelatert seksualisert vold, er ofte en oversett gruppe. Det er behov for å nærme seg disse spørsmålene med et kjønnsperspektiv, og å ta hensyn til at kategorien «kjønn» kan samvirke med andre identitetskategorier.

Norge har de siste årene bidratt til å videreutvikle det norske og nordiske nettverket av kvinnelige meklere.⁸ I 2017 tok Norge, innenfor rammen av det nordiske nettverket, initiativ til samarbeid med andre regionale nettverk med lignende innretning. Norge skal videreføre det nordiske samarbeidet og støtte opp om kvinner fra relevante regionale nettverk, bidra til å fremme relevante norske og internasjonale kandidater til roller i fredsforhandlinger – som deltakere, tilretteleggere og eksperter – og belyse verdien som nettverkene av kvinnelige meklere representerer.

Norge skal

- bidra til å sikre inkluderende fredsprosesser og arbeide systematisk for at flere kvinner deltar i fredsforhandlinger, dialoginitiativer og arbeid med de-eskalering og våpenhvileavtaler, både på grasrotnivå og i formelle prosesser
- ha kjønnsbalanse i egne delegasjoner til fredsforhandlinger og internasjonale møter der freds- og sikkerhetsarbeid diskuteres, samt bidra til å fremme relevante norske og internasjonale kandidater til roller i FN og andre internasjonale fora for fred og sikkerhet

⁸ Se Nordic Women Mediators

Gjennomføring av fredsavtaler

Gjennomføringen av en fredsavtale er en kritisk fase av freds- og forsoningsprosessen, der det handler om å sette ut i livet det som er blitt forhandlet fram. Det signaliserer ikke bare slutten på væpnet konflikt, men åpner også for muligheter til å iverksette strukturelle endringer og utvikle institusjoner basert på rettsstatsprinsipper, demokrati og menneskerettigheter. Forskning viser at gjennomføringen av en fredsavtale kan påvirke likestillingen for framtiden, og dermed ivareta rettigheter og behov på både kort og lang sikt. Dette lykkes ikke dersom halvparten av befolkningen ekskluderes fra prosessen, og deres rettigheter, behov og kompetanse ikke ivaretas.

Kvinner marginaliseres ofte i de organene som skal overvåke fredsavtaler, i lovgivende organer som skal oversette fredsavtaler til politikk, og i budsjett-diskusjonene som skal muliggjøre gjennomføring. Kvinnekoalisjoner som er blitt styrket gjennom forhandlingsfasen, splittes ofte opp når en fredsavtale er inngått. Dette er naturlig når det er tale om ulike interessegrupper, men en slik oppsplitting kan medføre at kvinnes stemme og innflytelse svekkes. Støtten til kvinneorganisasjoner og tiltak som fremmer inkludering, bør derfor videreføres etter at forhandlingene er avsluttet, og koalisjonsarbeid og nettverk bør prioriteres der det er et behov.

Utrygghet og vold, herunder kjønnsbasert vold, fortsetter i mange tilfeller etter at en formell fredsavtale er inngått. Noen ganger øker voldsnivået, særlig mot kvinner⁹. Kvinners rolle og aktive deltakelse har en direkte sammenheng med økt risiko for at kvinner utsettes for vold. Økt sikkerhetsrisiko og mangel på beskyttelse legger press på kvinners mulighet til å bidra til varig fred.¹⁰ Derfor bør gjennomføringsfasen ha fokus på både forebygging, beskyttelse og rettssikkerhet. Her kan også norske politirådgivere spille en vesentlig rolle, eksempelvis gjennom kapasitetsbygging, monitorering og veiledning av lokale og internasjonale aktører innenfor politi og rettsvesen.

Vold og frihetsberøvelse rettet mot kvinnelige menneskerettighetsforsvarere undergraver deres mulighet til å være premissleverandører i sine samfunn, og er et økende problem. Derfor må man være særlig oppmerksom på disse kvinnes behov og støtte deres innsats. Kvinners deltakelse i beslutningsprosesser og kjønnsensitive re-integreringsprogrammer er avgjørende for å sikre at kvinner som har deltatt i opprørsgrupper, får samme muligheter som menn. Holdningsskapende arbeid knyttet til kjønnsroller er viktig. Personer som har tilhørt opprørsgrupper og returnerer til sine lokalsamfunn, vil kunne oppleve at makt og strukturer forhandles i noen grad på nytt. Her kan Norge bidra med ulike former for støtte og kompetansebygging.

⁹ Se Preventing conflict, transforming justice, securing the peace: A Global Study on the Implementation of UNSCR 1325

¹⁰ Kishi, Roudabeh & Louise Olsson (2022). «Violence Targeting Women in Politics: Implications for the UN Security Council». GPS Policy Brief, 2. Oslo: PRIO; Olsson, Louise. (2022). «Peacekeeping operations and women's security» i Han Dorussen (Ed.) Handbook on Peacekeeping and International Relations. Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing Ltd.

Norge jobber ikke alene. Vi skal først og fremst bistå med ressurser og politikk på partnerlandenes premisser og etter deres behov. Ofte arbeider vi gjennom sivilsamfunnsorganisasjoner, andre stater og multilaterale organisasjoner, blant annet FN-sekretariatet, FNs fond og programmer samt ulike regionale aktører. Mange av disse er sentrale i gjennomføringen på landnivå.

Der fredsforhandlingene har vært inkluderende og avtalen i stor grad ivaretar kvinners rettigheter, vil vi videreføre støtten til sivil samfunn og samarbeidet med partene for å bidra til å gjennomføre avtalen. Der forhandlingene ikke har vært inkluderende, vil vi arbeide for en inkluderende gjennomføringsfase. Vi vil arbeide for at kvinner deltar i sentrale beslutningsprosesser i postkonfliktsituasjoner, både på lokalt og på nasjonalt nivå. Spesielt viktig er valg- og grunnlovskommisjoner, men kvinner må også sikres en plass i mekanismene som opprettes for å overvåke oppfølgingen og gjennomføringen av fredsavtalen. Det bør også legges til rette for legitime og representative sikkerhetsstrukturer som ivaretar kvinners og jenters sikkerhetsbehov.

Norge skal

- strategisk fremme kjønnsperspektivet i forhandlinger og fredsprosesser, være brobygger mellom sivil samfunn og forhandlingsparter samt systematisk bidra til å sikre inkluderende strukturer for gjennomføringen av fredsavtaler
- bidra til at det i gjennomføringen av fredsavtaler legges til rette for at kvinner deltar og at kvinners rettigheter, behov og prioriteringer ivaretas, samt at eventuelle bestemmelser om kvinners rettigheter i avtalen gjennomføres
- bidra til beskyttelse av kvinnelige fredsbyggere og menneskerettighetsforsvarere som deltar eller har deltatt i fredsprosesser og fredsarbeid der Norge er engasjert

2 Sikkerhetspolitikk og operasjoner

Kjønnsperspektivet og kvinners deltakelse i sikkerhetssektoren

Væpnet konflikt, naturkatastrofer og humanitære kriser påvirker ulike deler av befolkningen forskjellig. I alle militær- og politioperasjoner og -oppdrag er det et mål å bygge fred og sikkerhet for alle. Å bruke et kjønnsperspektiv i virksomheten, både nasjonalt og internasjonalt, kan være et viktig virkemiddel for å nå dette målet.

Å bruke et kjønnsperspektiv skal stå sentralt i all gjennomføring av agendaen for kvinner, fred og sikkerhet fra forsvars- og justissektorens side.¹¹ Et kjønnsperspektiv innebærer å analysere hvorvidt en konflikt eller krise rammer forskjellige deler av befolkningen ulikt, og om våre handlinger har forskjellige konsekvenser for menneskene i et operasjonsområde, uansett hvor en krise eller krig utspiller seg. I tillegg til kjønn er det andre sosiokulturelle forhold som også kan påvirke personers livsvilkår og tilgang til fred og sikkerhet. Dette gjelder for eksempel etnisitet, religion, livssyn, funksjonsnedsettelse, seksuell orientering, kjønnsidentitet og alder. Kjønnsperspektivet i både Forsvaret og politiet skal derfor ivareta koblingene mellom kjønn og andre vesentlige forhold ved en person.

Dette har betydning blant annet for planlegging og gjennomføring av operasjoner og oppdrag, utdanning og trening, anskaffelse av utstyr og forvaltning av personell og kompetanse, både nasjonalt og internasjonalt. Det er særlig viktig at norsk personell får god opplæring og kunnskap om kvinner, fred og sikkerhet og om kjønnsperspektivet.¹² Etablering og utvikling av et nettverk med gender-rådgivere i Forsvaret er en viktig forutsetning for god kompetanse og effektiv integrering av et kjønnsperspektiv i forsvarssektoren.

¹¹ Begrepet «kjønn» viser i denne handlingsplanen til fenomenet «sosialt kjønn». På engelsk kan sosialt kjønn oversettes med begrepet «gender», og det er dette begrepet Forsvaret bruker i sin virksomhet.

¹² Forsvaret bruker blant annet NATO Centre for Gender in Military Operations (NCGM) som en del av opplæringen. Dette er NATOs ekspertsenter innenfor tematikken. Politiet bruker kurs gjennom FN, mens kriminalomsorgen kurses gjennom Flyktninghjelpens kapasitetsprogram NORDEM/NORCAP.

A stylized illustration in white lines on a dark blue background. It shows a hand holding a globe of the Earth. The hand is positioned at the bottom left, with fingers wrapped around the globe. The globe shows continents and latitude/longitude lines. The overall style is clean and modern.

Et kjønnsperspektiv bidrar til å ivareta folkerettslige forpliktelser, herunder menneskerettighetene og internasjonal humanitærrett. I moderne konflikter rammes ofte sivilbefolkningen hardt, og sivile gjøres ofte til angrepsmål i seg selv. Felles for all deltakelse i operasjoner og oppdrag, militært eller sivilt, er derfor et overordnet fokus på å ivareta sikkerheten og tryggheten til sivilbefolkningen i et operasjonsområde. Forsvaret har en særlig rolle som sikkerhetsskapende

aktør, og skal etterstrebe en helhetlig tilnærming til menneskelig sikkerhet i operasjonsarbeid på alle nivåer. Politiet og andre sivile beredskapsaktører har en tilsvarende rolle på sivil side. I internasjonale operasjoner skal norsk personell bidra til at lokale myndigheter og internasjonale styrker ivaretar rettighetene til alle i et operasjonsområde.

I tillegg til å sikre og ivareta rettigheter bidrar et kjønnsperspektiv til bedre situasjonsforståelse, og kan være et viktig verktøy for å nå målsettingen for det enkelte oppdraget.¹³ I operasjoner og andre oppdrag er det vesentlig å tilegne seg mest mulig kunnskap om operasjonsmiljøet, og derfor er det også vesentlig å kartlegge forhold som gjelder hele befolkningen, inkludert kvinner og jenter, gjennom en kjønnsanalyse. Dette er en måte å øke både kvaliteten og effektiviteten på Forsvarets og politiets leveranser og bidrag til fred og sikkerhet.

Et annet viktig verktøy i gjennomføringen av agendaen for kvinner, fred og sikkerhet er økt kvinnedeltakelse i sikkerhetspolitiske beslutninger, både militært og sivilt. Dette kan bidra til å integrere et kjønnsperspektiv, og til at kvinner og jenters sikkerhetsbehov blir bedre ivaretatt. Økt kvinnedeltakelse er samtidig et mål i seg selv. Kvinner kan for eksempel ofte ha lettere for å få kontakt med og innpass i lokalmiljøer dominert av kvinner, og dermed bidra til en bredere situasjonsforståelse. Norge har god erfaring med utsendt kvinnelig politi og kriminalomsorgspersonell med tanke på å at det skal være enklere å få og opprettholde kontakt og dialog med kvinner og kvinneorganisasjoner i lokalmiljøer.

¹³ Kvarving, Lena. «FN-resolusjon 1325 og Forsvaret» i *Gender i Forsvaret – fra teori til praksis*, redigert av Anita Schjølset, Abstrakt Forlag, 2014, ss. 125-148.

Norge skal

- sikre at norsk militært og sivilt personell har god kunnskap om kvinner, fred og sikkerhet, herunder forebygging og håndtering av seksualisert vold i konflikt, samt seksuell utnyttelse, overgrep og trakassering
- integrere kjønnsperspektivet i planlegging, gjennomføring, og evaluering av utdanning, trening, øvelser, operasjoner og oppdrag nasjonalt og internasjonalt, der det er relevant
- Bidra til å utvikle det internasjonale rammeverket for kvinner, fred og sikkerhet i multilaterale fora, og til å gjennomføre FNs og NATOs politikk og operasjonsføringer for kvinner, fred og sikkerhet.
- Bidra til internasjonal kompetanseheving og kapasitetsbygging når det gjelder kvinner, fred og sikkerhet innenfor sikkerhetssektoren.
- Arbeide for god kjønnsbalanse i Forsvaret og politiet, særlig i operative stillinger og lederstillinger.

Seksualisert vold i konflikt

Seksualisert og kjønnsbasert vold kan ta mange former, inkludert konfliktrelatert seksualisert vold og seksuell utnyttelse, overgrep og trakassering, som kan undergrave mulighetene for bærekraftig fred og sikkerhet. Når denne volden utøves av myndigheter, er det et angrep på grunnleggende menneskerettigheter. Konfliktrelatert seksualisert vold er også i strid med internasjonal humanitærrett og kan etter forholdene være å anse som krigsforbrytelser eller forbrytelser mot menneskeheten. I visse situasjoner utgjør det også ledd i folkemord. Parter til væpnet konflikt må etterleve sine forpliktelser ved å avstå fra, og beskytte mot, denne typen overgrep, og overgripere må stilles til ansvar.

Konfliktrelatert seksualisert vold er anerkjent som en av de fremste truslene mot internasjonal fred og sikkerhet. Det har lenge blitt omtalt som en taktikk som brukes i krigføringen av både statlige og ikke-statlige aktører for å fremme strategiske, militære og organisatoriske mål.¹⁴ Hvem som begår seksualisert vold, når, hvorfor og hvordan, er forskjellig fra én tid og kontekst til en annen, og det er viktig at forsvars- og justissektoren har en god forståelse av samspillet mellom de ulike elementene. For å kunne identifisere, forebygge og håndtere seksualisert vold i konflikt er det nødvendig at tematikken er en integrert del av planleggingen og gjennomføringen av operasjoner, nasjonalt og internasjonalt. Kapasitetsbygging innenfor forsvar, politi og rettsvesen for å forebygge og håndtere slike saker er derfor viktig.

Seksualisert vold begås hovedsakelig mot kvinner og jenter, samt personer som bryter med normer for kjønn og seksualitet. Kvinner og jenter med funksjonsnedsettelse eller som tilhører andre sårbare grupper, kan være særlig utsatt. Samtidig utsettes også menn og gutter for seksualisert vold i større omfang enn tidligere antatt. Å bruke et kjønnsperspektiv som tar hensyn til flere vesentlige forhold ved en person er derfor viktig når det gjelder å identifisere, forebygge og håndtere konfliktrelatert seksualisert vold.

Seksuell utnyttelse, overgrep og trakassering begått av militært og sivilt personell i operasjoner er også et vedvarende og alvorlig problem.¹⁵ Slike overgrep forsterker belastningen på enkeltpersoner og lokalsamfunn som allerede er rammet av konflikt, i tillegg til at de er skadelige for både tilliten til alle operasjoner og til personellet i operasjonene. En profesjonalisering og ansvarliggjøring av militære og sivile aktører er en forutsetning for å stanse disse overgrepene. Forsvaret og politiet skal derfor ha gode systemer på plass for å forebygge, varsle og håndtere seksuell utnyttelse, overgrep og trakassering begått av norsk personell, og det skal alltid reageres på slike handlinger når de avdekkes.

¹⁴ Skjelsbaek, Inger. «Sexual violence and war: Mapping out a complex relationship». European Journal of International Relations 7.2 (2001): 211-237; S/RES/1820. Security Council Resolution on women and peace and security. Conflict-related sexual violence. | UN Peacemaker

¹⁵ Seksuell utnyttelse, overgrep og trakassering viser til det engelske begrepet «Sexual Exploitation, Abuse and Harassment» (SEAH).

Norsk politi bidrar til at parter stilles til ansvar for forbrytelser knyttet til seksualisert vold i konflikt, både nasjonalt og internasjonalt. Kripos har nasjonalt mandat til å etterforske krigsforbrytelser, folkemord og forbrytelser mot menneskeheten, begått i utlandet av personer som befinner seg i Norge. Norsk politi bidrar også internasjonalt med etterforskning av krigsforbrytelser, eksempelvis gjennom å avgi personell til Den internasjonale straffedomstolen i Haag (ICC).

*Norge har støttet og bidratt til å utvikle **FNs første håndbok for forebygging og bekjempelse av konfliktrelatert seksualisert vold**.¹⁶ Håndboken er utarbeidet i samarbeid mellom Utenriksdepartementet, Forsvarsdepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet og FN. Målgruppen er ledelsen i alle fredsoperasjoner, alle Woman Protection Advisors (WPA) som understøtter oppdragsledelsen, FNs regionale treningsentre samt politi, militære og sivile som skal ut i fredsoperasjoner.*

Forekomsten av konfliktrelatert seksualisert vold og seksuell utnyttelse, overgrep og trakassering i operasjoner påvirkes av seksualisert og kjønnsbasert vold og systematiske ulikheter mellom kjønnene før og etter konflikt. Dette er også relevant i norsk kontekst så lenge vold og overgrep har et betydelig omfang i den norske befolkningen. Forebygging og bekjempelse av vold i nære relasjoner og alvorlige seksuallovbrudd har derfor høy prioritet. Seksuell trakassering innad i militære og sivile organisasjoner er et eksempel på hvordan seksualisert og kjønnsbasert vold kan komme til uttrykk i fredstid. Befolkningens tillit til Forsvaret og politiet i en krise kan farges av disse institusjonenes evne til å forebygge og håndtere saker om seksuell trakassering og overgrep i fredstid. Seksuell trakassering i sikkerhetssektoren må derfor forebygges og sees i sammenheng med arbeidet og målene med agendaen for kvinner, fred og sikkerhet.

Norge skal

- integrere tiltak knyttet til identifisering, forebygging og håndtering av konfliktrelatert seksualisert vold i operasjonsplanlegging nasjonalt og internasjonalt, der det er relevant
- fremme kunnskap om konfliktrelatert seksualisert vold gjennom multilaterale fora, og arbeide for internasjonal forebygging, bekjempelse og straffeforfølgelse av bruk av konfliktrelatert seksualisert vold
- sikre gode retningslinjer og systemer for å forebygge, varsle og håndtere seksuell utnyttelse, overgrep og trakassering i sikkerhetssektoren
- ha nulltoleranse for seksuell utnyttelse, overgrep og trakassering i sikkerhetssektoren i tråd med nasjonale og internasjonale retningslinjer og lovverk

¹⁶ 2020.08-UN-CRSV-Handbook.pdf

Radikalisering, voldelig ekstremisme og terrorisme

Voldelig ekstremisme og terror er vedvarende trusler, både mot oss i Norge og internasjonalt, og innsatsen for å forebygge og bekjempe radikalisering, voldelig ekstremisme og terrorisme er høyt prioritert av den norske regjeringen. Dette er et langsiktig arbeid der både nasjonalt og internasjonalt samarbeid og kunnskapsutveksling er en sentral del av innsatsen.

Trusselbildet er i stadig endring og må følges tett. Et eksempel er hvordan internett og sosiale medier kan fungere som radikaliseringsarenaer. Videre kan internasjonale forhold og konflikter utenfor Norge få betydning for trusselsituasjonen her i landet. Faren for økt polarisering mellom grupperinger i samfunnet er også utviklingstrekk med relevans for arbeidet.

Deler av det forebyggende arbeidet er rettet mot større grupper. I arbeidet med enkeltpersoner er det imidlertid nødvendig med en individuell tilnærming. Blant annet krever det en erkjennelse av at det finnes ulike drivere for at personer radikaliseres, og at det er ulike veier inn til et ekstremistisk tankesett. Noen tiltak passer for eksempel godt i arbeidet rettet mot unge personer, mens andre er mer aktuelle for voksne. Vi vet dessuten at ulike faktorer kan spille inn når kvinner og menn radikaliseres eller tar del i ekstremistiske grupper.¹⁷ Kjønnsperspektivet skal derfor ivaretas og vurderes i gjennomføringen av tiltakene. Det er viktig å utvikle kunnskapsgrunnlaget, både om hvordan ekstremisme oppstår og hvilke tiltak som kan fungere for å forebygge og motvirke radikalisering og ekstremisme.

Regjeringen har nedsatt en ekstremismekommisjon¹⁸ for å gå dypere inn i disse problemstillingene.

¹⁷ Se What role does gender play in the far right? - C-REX - Center for Research on Extremism (uio.no)

¹⁸ Ekstremismekommisjonen - regjeringen.no

Regjeringen la i november 2022 fram en revidert nasjonal kontraterrorstrategi.¹⁹ Den danner grunnlaget for en samlet innsats på tvers av alle relevante sektorer for å forebygge radikaliserings og hindre terror. Strategien angir ambisjon og retning for innsatsen på kontraterrorfeltet i årene framover, med en bred tverrsektoriell og offentlig-privat involvering. Innsatsområder omfatter regelverks- og teknologiutvikling, trusselkommunikasjon, kunnskap, kompetanse og samarbeid. Målet er å forebygge, beskytte, avverge og håndtere terror gjennom en helhetlig tilnærming og samordnet innsats.

Innsatsen mot radikaliserings og voldelig ekstremisme er bredt anlagt og rettet mot alle former for ekstremisme. Handlingsplanen mot radikaliserings og voldelig ekstremisme ble lansert i 2014. Den er oppdatert flere ganger, sist gjennom en revisjon i 2020.²⁰ Den reviderte handlingsplanen inneholder 30 tiltak innenfor fem prioriterte områder. Det er et særlig fokus på tidlig forebyggende innsats, blant annet gjennom barnehage, skole, politi og helsevesen, ved å øke kunnskap og kompetanse hos praktikere i førstelinjen. Til sammen ni departementer og mange direktorater er involvert i arbeidet mot radikaliserings og voldelig ekstremisme på nasjonalt plan. Justis- og beredskapsdepartementet koordinerer dette arbeidet.

Internasjonalt fokuserer Norge på tverrgående hensyn i kontraterrorinnsatsen og i arbeidet med forebygging av voldelig ekstremisme. Kjønnsperspektivet og fremme av agendaen for kvinner, fred og sikkerhet står sentralt i dette arbeidet. Norge tar kvinners rolle som både gjerningspersoner og ofre for voldelig ekstremisme på alvor. Kvinners deltakelse kan bygge broer mellom lokale initiativer og pågående internasjonale prosesser. I FN framhever Norge at kjønnsperspektivet må inkluderes i forebyggende, beskyttende, strafferettslige, re-integrerende og rehabiliterende kontraterror- og forebyggingstiltak. Norge legger vekt på at kontraterroriltak ikke må krenke kvinners og jenters rettigheter, heller ikke når det gjelder kvinnelige menneskerettighetsforsvarere og fredsmeklere. Norge fremmet disse prinsippene som medlem av FNs sikkerhetsråd i perioden 2021–2022. I forhandlinger om FNs globale kontraterrorstrategi arbeider Norge for å beholde, og om mulig styrke, språket som brukes om FNs og medlemsstaters ansvar på dette feltet. Kjønnsperspektivet fremmes i alle fora der Norge er representert, herunder i *Global Counter Terrorism Forum* samt norskstøttede prosjekter og programmer knyttet til kontraterror og forebygging av voldelig ekstremisme.

Norge skal

- inkludere kvinner og integrere et kjønnsperspektiv i nasjonal innsats for forebygging og bekjempelse av voldelig ekstremisme
- fremme integrering av kjønnsperspektivet og kvinners deltakelse i kontraterrorinnsats og i forebygging av voldelig ekstremisme internasjonalt

¹⁹ Revidering av nasjonal kontraterrorstrategi - regjeringen.no

²⁰ Handlingsplan mot radikaliserings og voldelig ekstremisme - regjeringen.no

Kvinner og klima, fred og sikkerhet

Verden står i en klimakrise. Skal vi lykkes med omstillingen vi står overfor, er det avgjørende med kunnskap om hvordan og hvem klimakrisen rammer hardest og at disse får delta i alle faser av planleggingen og gjennomføringen av tiltak. Vi vet at klimaendringene kan ramme kvinner og menn forskjellig, og at de kan forsterke ulikheter, men også at de kan påvirke tradisjonelle kjønnsrollemønstre og eksisterende maktstrukturer. Klimapolitikken kan også slå forskjellig ut for kvinner og menn. Klimakrisen har derfor en tydelig kjønnskomponent.

Kvinner og menn har ofte ikke lik tilgang på økonomiske, politiske, sosiale og kulturelle ressurser som gjør dem i stand til å håndtere klimaendringene. I det globale sør er kvinner mer avhengige av naturressursene og utøver størsteparten av jordbruket, som ofte er en bærebjelke i økonomien. Kvinner blir derfor hardest rammet når avlinger svikter på grunn av flom eller tørke, og kan også bli mest berørt av klimapolitiske tiltak.

Klimaendringer vil kunne bidra til å forsterke eksisterende og underliggende spenninger i samfunn, indirekte øke lokale og regionale konflikter eller medvirke til migrasjon. Klimaendringer blir dermed en såkalt «trusselforsterker» og kan undergrave staters håndterings- og tilpasningsevne samt forebyggende arbeid. Klimarelatert internflukt kan også medføre økt risiko for seksuell og kjønnsbasert vold. Bevissthet om hvordan klimaendringer og klimapolitikk kan påvirke forskjellige deler av befolkningen ulikt, inkludert marginaliserte grupper og personer utsatt for sammensatt diskriminering, er viktig. Disse aspektene må derfor vurderes når Norge for eksempel støtter lokalsamfunns klimatiltak og naturforvaltning gjennom utviklingssamarbeid. Styrking av seksuell og reproduktiv helse og rettigheter²¹ er også en viktig del av dette bildet, og støttes blant annet som ledd i beskyttelse av regnskog i Sentral-Afrika.

I mange land har kvinner begrenset tilgang til å delta i offentlige og private beslutningsprosesser som har stor innvirkning på deres framtidsmuligheter og velferd. Dette innebærer at viktig kunnskap og perspektiver fra kvinner blir utelatt fra politikktutforming og gjennomføring av tiltak. Det kan bidra til å opprettholde et mønster med mangelfull handling mot klimaendringene, fokus på klimahandling som er vektet i retning av det som menn prioriterer og behersker, eller feiltilpasning. Utelatelse av kvinners perspektiver gjør veien lengre til helhetlige og bærekraftige løsninger for klima, fred og sikkerhet. Flere studier viser også hvor viktig innsatsen til kvinnenettverk og kvinnelige fredsbyggers arbeid lokalt er for å forebygge og dempe klimarelaterte konflikter.²²

²¹ Se også Utenriksdepartementets veileder for å fremme seksuell og reproduktiv helse og rettigheter Norwegian guidelines for sexual and reproductive health and rights (regjeringen.no)

²² The-Climate-Gender-Conflict-Nexus.pdf (georgetown.edu)

Kvinner kan både ha særskilt behov for, ønske om og forutsetninger for å påvirke politikk og tiltak for å motvirke og finne løsninger på klima- og miljøutfordringer og konsekvensene av dem for kvinner, både i freds-, konflikt- og postkonflikt-situasjoner. Miljøforsvarere er blant de menneskerettsforsvarerne som er mest utsatt for trusler, trakassering, vold og drap. Som miljøforsvarere står derfor kvinner overfor ytterligere utfordringer i tillegg til dem som generelt følger av å være kvinne i samfunn som preges av ulike utfordringer. Derfor bør kvinners rolle som miljøforsvarere også vies oppmerksomhet i arbeidet for å støtte opp under kvinners deltakelse og innflytelse lokalt, regionalt og internasjonalt for å dra nytte av deres kunnskap og erfaring og bidra til å motvirke situasjoner som gjør dem spesielt utsatte, og ivareta deres behov.

Samtidig kan klimaendringer påvirke tradisjonelle kjønnsroller og maktstrukturer også i positiv forstand og føre til at kvinner tar større økonomisk ansvar og får mer beslutningsmakt. Dette har blant annet vært tilfellet i Nord-Kordofan i Sudan, der kvinner får større økonomisk ansvar når menn må reise lenger med husdyr. Dette kan bidra til å åpne mulighetsrom for å styrke kvinners rolle og deltakelse i konfliktforebygging og fredsbyggingstiltak. I tillegg er kvinner på grasrotnivå ofte godt posisjonert til å identifisere og bidra med løsninger for bærekraftig naturforvaltning og å bygge motstandsdyktighet mot klimautfordringer. Denne kunnskapen gir kvinner en viktig rolle i og etter konflikt og som «first responders» etter naturkatastrofer. Forvaltning av naturressurser, vann og vegetasjon samt innsats for klimatilpasning kan, som Norges arbeid i FNs sikkerhetsråd har vist, være egnede temaer for samarbeid, tillitsbygging og fredsbygging lokalt og regionalt. Å bryte ned barrierer for kvinners fulle, likestilte og meningsfulle deltakelse er en viktig bunnplanke i denne sammenhengen.

Med erkjennelsen av at natur er en avgjørende brikke for å løse klimautfordringen, og likeledes at et levelig og bærekraftig klima er en forutsetning for å bevare det biologiske mangfoldet vi er avhengige av, vil forvaltningen av ressursgrunnlaget stå helt sentralt i økonomisk politikk framover. Vi er avhengige av å skape en mer ressurseffektiv og sirkulær økonomi. Kvinner har ofte sterke tradisjonelle kunnskaper om forvaltning av knappe ressurser og økologisk marginale områder. Dette gjelder i særlig grad urfolkskvinner. Urfolkskvinnerens tradisjonelle kunnskap og naturbruk utgjør samtidig en underutnyttet ressurs i nasjonale klima- og biomangfoldsplaner. De komplekse utfordringene samfunnet står overfor i denne forbindelse fordrer at ressursene blant både kvinner og menn utnyttes fullt ut i strategier for fred, sikkerhet og velferd.

Koblingen mellom klima og kvinners rolle har ikke vært like mye utforsket på nasjonalt plan i Norge. Norge er et av verdens mest likestilte land, og vi fører en progressiv klimapolitikk. I 2021 ble det utarbeidet en rapport om sammenhengen mellom klima og likestilling i de nordiske landene, på bestilling fra Nordisk ministerråd.²³ Rapporten viste flere sammenhenger mellom klima og likestilling i de nordiske landene, for eksempel at menn utgjør majoriteten i studier innenfor vitenskap, teknologi, ingeniørfag og matematikk (STEM), noe som kan gi dem et fortrinn på arbeidsplasser som er utpekt som viktige i det grønne skiftet, og at de samtidig har en dominerende rolle i olje- og gassnæringen, der det er behov for omstilling og utslippsreduksjoner. Rapporten konkluderte med at nordisk klimapolitikk mangler et tilstrekkelig kjønnsperspektiv, og at det er behov for mer kunnskap på feltet for å møte disse utfordringene.

Regjeringen anerkjenner den viktige rollen som kjønnsspesifikke data spiller for en god innretning av strategier for klima, fred og sikkerhet. Kjønnforskjeller knyttet til klimaendringer må også forstås i sammenheng med andre faktorer som alder, etnisitet mv. Regjeringen arbeider med å samle inn mer kunnskap om koblingene mellom klima og kjønn/likestilling og har de siste årene initiert og deltatt i flere initiativer for å fremme dette temaet. Det finnes studier som viser en positiv sammenheng mellom kvinnenettverk og fredsbyggers arbeid lokalt for å forebygge eller dempe klimarelaterte konflikter.

Høsten 2021 vedtok *Nordisk ministerråd for likestilling og LGBTI (MR-JÅM)*²⁴ å forplikte de nordiske landene til en flerårig innsats (2022–2024) i handlingskoalisjonen «Feminist action for climate justice» under UN Women's initiativ *Generation Equality*. Formålet er å fremme likestilling og kvinners rettigheter i møtet med klimaendringene. I januar 2022 arrangerte Norge en rundebordskonferanse med FOKUS og UN Women med tittelen *Gender Equality and Climate Justice*, som ledet opp til en felles nordisk erklæring om klima og likestilling som ble presentert for FNs kvinnekommisjon i 2022 (CSW66).²⁵

²³ Se How climate policies impact gender and vice versa in the Nordic countries (norden.org)

²⁴ Om Nordisk ministerråd for likestilling og LGBTI (MR-JÅM) | Nordisk samarbeid (norden.org)

²⁵ A Green and Gender-Equal Nordic Region (norden.org)

Som valgt medlem av FNs sikkerhetsråd organiserte Norge i november 2022 et uformelt møte i Sikkerhetsrådet om klima, fred og sikkerhet for første gang, der man diskuterte mulighetsrom for FNs freds- og sikkerhetsarkitektur, herunder å benytte tiltak innenfor klima, fred og sikkerhet til å støtte kvinner i å ta en ledende rolle i både tilpasningsarbeid, freds- og sikkerhetsarbeid og mekling, og å anerkjenne kvinner som partnere i arbeidet for bærekraftig fred.

Norge skal

- bygge og dele kunnskap om sammenhengen mellom hhv. kvinner, fred og sikkerhet og klima, fred og sikkerhet, samt arbeide for at kjønnsperspektivet blir en integrert del av beslutningsgrunnlaget i nasjonale og internasjonale fora
- arbeide for at kvinner, fred og sikkerhet og klima, fred og sikkerhet sees i sammenheng og ivaretas som to sammenkoblede og tverrgående hensyn i Norges multilaterale og internasjonale samarbeid for fred og sikkerhet
- arbeide for å øke kvinner og jenters deltakelse og direkte innflytelse i nasjonale og internasjonale beslutningsprosesser om klima og miljø
- støtte opp under FNs innsats innenfor klima, fred og sikkerhet internasjonalt, regionalt og på landnivå, og jobbe for integrering av kjønnsperspektiv og kvinners fulle, likestilte og meningsfulle deltakelse i dette arbeidet

3 Humanitær innsats, beskyttelse av sivile og menneskerettigheter

Kjønnsperspektivet i humanitær respons

Væpnede konflikter rammer sivile hardt. Mange tvinges på flukt i eget land eller over landegrensene. Dette bidrar til økt sårbarhet. Brudd på humanitærretten og menneskerettighetene fører til store menneskelige lidelser og kritiske humanitære behov, ikke minst der konfliktene er langvarige.

Norge vil opprettholde innsatsen for etterlevelse av folkeretten i humanitære kriser og beskyttelse i humanitær respons, både i fredstid og i væpnet konflikt. Kjønnsperspektivet skal være integrert i hele den norske innsatsen, fra forberedende analyse til planlegging, gjennomføring og rapportering. Humanitære organisasjoner skal kunne holdes ansvarlige av dem som er rammet av kriser, og sikre kriserammede menneskers innflytelse på planlegging og gjennomføring av internasjonal humanitær innsats. Vi vil arbeide for at kvinner deltar og blir hørt på lik linje med menn. Innsatsen skal forebygge og bekjempe seksualisert og kjønnsbasert vold og bidra til å ansvarliggjøre parter der dette skjer i forbindelse med væpnet konflikt, samt fullt ut imøtekomme behovene og prioriteringene til overlevende.

Kvinner, fred og sikkerhet er viktig for flere elementer i den humanitære innsatsen. Norges humanitære strategi vil til enhver tid ligge til grunn for arbeidet. Vi når ikke målene om god og effektiv humanitær innsats dersom kjønnsperspektivet ikke integreres. Norge skal bidra til at hele befolkningens behov for beskyttelse og grunnleggende tjenester ivaretas i humanitær respons, herunder behovene til personer som bryter med normer for kjønn og seksualitet.²⁶ Kvinner er en betydelig ressurs i den humanitære innsatsen, og kvinner i ulike aldre må delta i behovsanalyser og utforming av den humanitære responsen på lik linje med menn. Norge vil derfor videreføre kravet til organisasjoner som mottar midler fra Utenriksdepartementets humanitære budsjett, om å integrere kjønnsperspektivet i sitt arbeid.

Seksualisert og kjønnsbasert vold er en omfattende utfordring i humanitære kriser, både ved krisesituasjoner i fredstid og i væpnet konflikt. Kvinner og jenter er mest utsatt, men også andre deler av befolkningen rammes. Menn og gutter kan ha andre utfordringer og behov enn kvinner og jenter i samme situasjon. Flukt og fordrivelse kan bidra til økt sårbarhet. De som er rammet av slik vold, er også aktører og overlevende, ikke bare ofre som må beskyttes, og har rett til å være med å definere sine behov og prioriteringer.

²⁶ Se Regjeringens handlingsplan for kjønns- og seksualitetsmangfold (2023–2026)

Seksualisert og kjønnsbasert vold medfører ofte stigmatisering og utstøting, undergraver stabilitet og bryter ned sosiale strukturer. Barn som er unnfanget som resultat av voldtekt i væpnet konflikt, og andre krigsbarn som har biologiske foreldre fra to ulike sider av en konflikt, er særlig sårbare.

*Utenriksdepartementet og Direktoratet for utviklingssamarbeid (Norad) har innført **nulltoleranse for passivitet mot seksuell utnyttelse, misbruk og trakassering (SEAH) i tilskuddsforvaltningen**, og stiller dermed krav til mottakere av tilskuddsmidler om å forebygge, avdekke og følge opp SEAH, i tråd med internasjonale anbefalinger.²⁷*

Norge skal

- opprettholde innsatsen for etterlevelse av folkeretten, herunder internasjonal humanitærrett og menneskerettighetene, og bidra til å ansvarliggjøre parter i konflikt
- fremme kvinners deltakelse i planlegging og gjennomføring av den humanitære innsatsen, og bidra til å sikre at kvinners stemmer blir hørt
- bidra til å forebygge og bekjempe seksualisert og kjønnsbasert vold, både i væpnet konflikt, postkonfliktsituasjoner og ved humanitære kriser i fredstid
- videreføre arbeidet med å sikre at kjønnsperspektivet integreres i arbeidet med våpenkontroll og humanitær nedrustning, blant annet gjennom oppfølging av den politiske erklæringen om eksplosive våpen i tett befolkede områder (EWIPA)

²⁷ Utenrikstjenestens retningslinjer for håndtering av varsler om seksuell utnyttelse, seksuelt misbruk og seksuell trakassering hos tilskuddsmottakere - regjeringen.no

Kjønnsperspektivet og beskyttelse av befolkningen nasjonalt

Kjønnsperspektivet bør også integreres nasjonalt på alle nivåer, herunder i utarbeidelse og revisjon av relevante beredskaps- og kriseplaner. Dette gjelder særlig utarbeidelse og revisjon av konsept og planverk som skal sikre at befolkningen beskyttes, evakueringsplaner og planlegging av tilfluktssteder. Her er det sentralt at også andre vesentlige forhold ved en person ivaretas, som alder, kjønnsidentitet og funksjonsnedsettelse. Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) har fått i oppdrag å videreutvikle de sivile beskyttelsestiltakene, og kjønnsperspektivet bør tas hensyn til i dette arbeidet.

At krig og konflikt rammer ulikt, gjelder både for befolkningen som sådan og for operativt personell. Det er politiets ansvar å treffe beslutninger om eventuelle evakueringer av befolkningen og sammen med andre sivile beredskapsaktører sørge for at berørte personer kommer i sikkerhet. I den forbindelse er det viktig å være bevisst på om deres beslutninger har ulike konsekvenser for ulike deler av befolkningen. Blant operativt personell som skal mobiliseres, kan kjønnsroller påvirke mobiliseringstrendene. Flere kvinner enn menn er for eksempel enslige forsørgere, noe som kanskje kan være en utfordring for mobilisering.

I fredstid bidrar Sivilforsvaret med ekstra mannskaper og utstyr når nød- og beredskapsetatene trenger støtte ved større hendelser og katastrofer. I krig er Sivilforsvarets oppdrag å beskytte sivilbefolkningen ved krigshandlinger og store hendelser. En svensk studie²⁸ knyttet til totalforsvaret presenterer substansielle forskjeller mellom kvinners og menns situasjon, noe som må inkluderes i analyser av befolkningens behov, atferd og bevegelsesmønster, og hvilke tiltak som må settes inn. Studien fant at en større andel kvinner enn menn har dårligere økonomiske forutsetninger for å håndtere en lengre krise og/eller evakuering (mangel på utstyr, transportmuligheter, kontanter).

Norge skal

- styrke gjennomføringen av handlingsplanen for kvinner, fred og sikkerhet nasjonalt og integrere kjønnsperspektivet i utarbeidelsen av nasjonale og lokale krise- og beredskapsplanverk
- bidra til å styrke forskning og kunnskap om hvordan krig, konflikt og alvorlige kriser kan ramme ulike grupper av kvinner og menn ulikt, også i Norge, og hvordan beredskap og respons kan bli mer kjønns sensitiv

²⁸ Se Olsson, Louise, Erika Toivonen, Camilla Lönngrén og Gustav Friis (2021): «Toward an enhanced analysis of the human terrain in Sweden. Men's and women's willingness to defend, mobilization, resilience, and safety in the context of National Defense». Uppsala University: <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1640501/FULLTEXT01.pdf>.

Kvinner og konflikt: beskyttelse og asylpolitikk

I asylprosessen skal det være en kjønns sensitiv tilnærming på alle stadier i saksbehandlingen.

Asylsøkere skal motta informasjon om at forfølgelse på grunn av forhold knyttet til personens kjønn, herunder seksuell orientering og kjønnsidentitet, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse, kan gi rett til beskyttelse i Norge.²⁹ Intervjuet skal tilrettelegges slik at søkeren opplever det som trygt å gi informasjon, blant annet ved at kvinner skal spørres om de ønsker at intervjueren og/eller tolken skal være en kvinne. Også andre særskilte behov skal etterkommes så langt det er praktisk mulig.

Under opphold i Norge skal asylmottak sørge for at enslige kvinner tilbys et botilbud fysisk skjermet fra menn. Asylmottak skal i størst mulig grad sikre at kvinner ikke blir utsatt for vold, trakassering eller seksuelle overgrep, og ha skriftlige rutiner for å håndtere vold og overgrep mot kvinner dersom det oppstår. Personer som bryter med normer for kjønn og seksualitet, kan også ha behov for særskilt tilrettelegging i mottak. Aktuelle tiltak kan være tilpasning av botilbudet, for eksempel enkeltrom eller flytting til annet mottak.

Asylmottak skal anmelde all vold og kriminalitet. Beboere som utsettes for straffbare handlinger, for eksempel voldtekt eller grov vold, skal få bistand til å anmelde forholdet dersom de ønsker det. Videre skal de få hjelp til å få kontakt med lege eller spesialisthelsetjeneste. I samarbeid med UDI skal asylmottaket vurdere sikkerhetssituasjonen, herunder behov for flytting til annet botilbud. Det kan også være aktuelt med bistand fra politiet for å legge til rette for et trygt botilbud.

Ansatte i asylmottak skal motvirke forskjellsbehandling og tilstrebe en likeverdig behandling uavhengig av kjønn, alder, religion, seksuell orientering, nasjonalitet og etnisk tilhørighet.³⁰ Videre er det krav til identifisering og oppfølging av kvinner og andre sårbare grupper som kan være utsatt for menneskehandel, vold i nære relasjoner eller konfliktrelatert seksualisert vold, for blant annet å tilrettelegge for et trygt botilbud og bidra til at ofre mottar nødvendig bistand fra andre instanser.

Asylmottak skal ha en ansatt med relevant kompetanse, som følger opp kvinner med spesielle oppfølgingsbehov. De skal få tilbud om individuelle råd og informasjon. Videre stilles det krav til differensiering av beboerrettede tiltak i asylmottak, som at det legges til rette for egen kvinnegruppe, og for at kvinner kan delta i praktisk beboermedvirkning. UDI gjennomfører opplæring av alle mottaksansatte for å sikre at oppgavene ved asylmottakene løses på en tilfredsstillende måte. Kursene omhandler blant annet avdekking og forebygging av vold i nære relasjoner.

²⁹ G-08/2012 Retningslinjer om kjønnsrelatert forfølgelse - regjeringen.no

³⁰ etiske-retningslinjer-for-ansatte-i-asylmottak_2019.pdf (udi.no)

Norge skal

- integrere en kjønns sensitiv tilnærming i alle stadier av asylprosesser og integrere kjønns perspektivet ved utforming av tiltak
- sikre at relevant personell har god kompetanse om kjønns perspektivet i spørsmål relatert til beskyttelse og asyl

Kvinnelige menneskerettighetsforsvarere

Det er en klar sammenheng mellom kvinners livssituasjon, grad av ivaretagelse av kvinners menneskerettigheter og kvinners muligheter til å delta i freds- og sikkerhetsinnsats. Det er derfor nær sammenheng mellom innsatsen på området kvinner, fred og sikkerhet og arbeidet med menneskerettigheter og likestilling.

Kvinnens rettigheter og sikkerhet kommer under press når uro og konflikt vokser. Vold mot kvinner kan være ødeleggende for kvinners medvirkning og innflytelse i sentrale prosesser. Kvinner i land berørt av konflikt har ofte dårligere tilgang til jordeiendom enn kvinner i andre land. Uten tilgang til viktige økonomiske ressurser svekkes kvinners innflytelse i fredsbygging.

Kvinnelige menneskerettighetsforsvarere er sentrale for å beskytte alles menneskerettigheter, også i konfliktsituasjoner. De kan være engasjert i egen kapasitet, som representanter for kvinne- og menneskerettighetsorganisasjoner, eller som politikere og myndighetspersoner. Gjennom sitt engasjement bidrar de også til å fremme kvinners stilling og stemmer i sine samfunn og internasjonalt. Det er nære koblinger mellom kvinner som fremmer menneskerettigheter og kvinner som deltar i freds- og sikkerhetsinnsats. De kan også inneha begge roller samtidig.

Kvinnelige menneskerettighetsforsvarere blir ofte mål for trusler og trakassering som følge av engasjementet sitt, både fordi de er menneskerettighetsforsvarere og fordi de er kvinner. For eksempel kan det innebære at etablerte kjønnsroller utfordres når kvinner ytrer seg i det offentlige rom eller engasjerer seg i politikk og samfunn. Kvinnelige menneskerettighetsforsvarere er utsatt for andre typer trusler enn menn. Blant annet opplever de oftere vold, trakassering og fysiske angrep.

Å styrke kvinneorganisasjoners evne til å sette kvinners rettigheter og behov på agendaen i relevante prosesser er viktig for å sikre at det i disse prosessene også tas hensyn til kvinners beskyttelsesbehov. Norsk innsats inkluderer å støtte kvinners og kvinneorganisasjoners evne å delta i relevante freds- og forsoningsprosesser, herunder multilaterale fora og arenaer.

Norge arbeider også for å styrke den normative beskyttelsen av kvinnelige menneskerettighetsforsvarere i FN.³¹ Våren 2022 fremmet Norge en resolusjon om menneskerettighetsforsvarere i konflikt- og postkonfliktsituasjoner i FNs menneskerettighetsråd. I resolusjonen anerkjenner FNs medlemsland betydningen av bidraget til menneskerettighetsforsvarere og sivilt samfunn i konfliktsituasjoner, inkludert for FNs evne til løse sine oppdrag. Landene anerkjente også de særlige truslene som kvinnelige menneskerettighetsforsvarere er utsatt for i konfliktsituasjoner.³²

Som medlem av FNs sikkerhetsråd 2021–2022 arbeidet Norge systematisk for å fremme kvinnelige menneskerettighetsforsvarere og sivilsamfunnsrepresentanters deltakelse i Sikkerhetsrådets arbeid, og viktigheten av beskyttelse mot og forebygging av represalier for å trygge slik deltakelse. Under Norges presidentskap i Sikkerhetsrådet holdt Norge et høynivåmøte om dette temaet. Videre bidrar Norge til ulike ordninger som tilbyr beskyttelse for utsatte menneskerettighetsforsvarere, blant annet gjennom FN og sivil samfunn. Personer som risikerer forfølgelse på grunn av sin rolle og virksomhet som menneskerettighetsforsvarer i hjemlandet, kan oppfylle vilkårene for beskyttelse, jf. kapittel 4 i utlendingsloven.

Menneskerettighetsforsvarere i eksil kan være viktige stemmer for å fremme kvinners rettigheter i stater der kvinner ikke har en stemme i offentligheten. I Norge har Arbeids- og inkluderingsdepartementet (AID) utvidet adgangen til permisjon fra introduksjonsprogrammet og opplæring i norsk og samfunnskunnskap, slik at nyankomne flyktninger kan delta i freds- og forsoningsarbeid på nasjonalt og internasjonalt nivå, også i arbeid for kvinners rettigheter. Formålet er at menneskerettighetsforsvarere som bosettes i Norge, skal kunne fortsette sitt arbeid og delta i internasjonale prosesser. Videre har AID presisert at introduksjonsprogrammet er fleksibelt, slik at kommunene kan legge inn menneskerettighetsforsvarernes aktiviteter som en del av programmet.

³¹ Menneskerettighetsforsvarere - regjeringen.no

³² A/HRC/RES/49/18

Norge skal

- bidra til at kvinnelige menneskerettighetsforsvarere i konflikt- og postkonfliktsituasjoner har tilgang til beskyttelsesmekanismer gjennom FN og sivilt samfunn
- legge til rette for at kvinnelige menneskerettighetsforsvarere fra områder berørt av konflikt som får beskyttelse i Norge, skal kunne fortsette sitt engasjementet
- fremme kvinnelige menneskerettighetsforsvareres deltakelse i multilaterale fora og internasjonale møter om fred og sikkerhet, og arbeide for at retningslinjer for beskyttelse av deltakelse og forebygging av represalier styrkes

Gjennomføring av handlingsplanen

Gjennomføringen av handlingsplanen vil skje på mange ulike nivåer og i ulike fora, både nasjonalt, bilateralt, regionalt og multilateralt. Innsatsen i tredjeland vil fortsatt ha fokus på utvalgte satsingsland der Norge har en tilstedeværelse eller særskilt rolle som muliggjør virkningsfullt engasjement. Listen over satsingsland vil være dynamisk og kan justeres etter som forhold i landet endres. Per 2023 omfatter listen Afghanistan, Colombia, Filippinene, Irak, Jemen, Jordan, Mali, Mosambik, Myanmar, Nigeria, Palestina, Somalia, Sudan, Syria, Sør-Afrika, Sør-Sudan, Ukraina og Venezuela. Handlingsplanen følger også opp noen av anbefalingene i Norads evaluering av Norges innsats for kvinner, fred og sikkerhet 2000–2020 (Rapport 3/2022),³³ som særlig vurderte innsats finansiert innenfor rammen av bistandsbudsjettet. Samtidig videreføres tilnærmingen om å integrere kvinner, fred og sikkerhet i hele bredden av freds- og sikkerhetsarbeid framfor å opprette separate budsjettposter for dette området.

Regionale og multilaterale fora vil fortsatt prioriteres, herunder NATO, Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa (OSSE), Den europeiske union (EU), Europarådet, Den afrikanske union (AU), ASEAN og FN – sistnevnte særlig i forbindelse med Norges medlemskap i Fredsbyggingskommisjonen 2023–2024 og kandidatur til MR-rådet for perioden 2028–2030. Nordisk samarbeid aktualiseres ytterligere av Sveriges og Finlands prosesser omkring NATO-medlemskap. Samarbeid, kompetansebygging og erfaringsutveksling med sivilsamfunnsorganisasjoner og forskningsmiljøer vil fortsette å være sentralt i gjennomføring av handlingsplanen og utvikling av den globale agendaen for kvinner, fred og sikkerhet.³⁴

Handlingsplanen har varighet fram til 2030 for å skape mer forutsigbarhet og bidra til langsiktig strategisk tenkning omkring helhetlig gjennomføring av agendaen for kvinner, fred og sikkerhet. Planen skal gjennomgås interdepartementalt innen 2027, der eventuelle behov for oppdateringer eller justeringer vurderes på grunnlag av foreløpige erfaringer og relevant kunnskapsinnhenting. Handlingsplanens varighet sammenfaller med fristen for oppnåelse av FNs bærekraftsmål innen 2030 og 30-årsmarkeringen for FNs sikkerhetsrådsresolusjon 1325. Tidsrammen speiler også handlingsplanen for kvinners rettigheter og kjønnslikestilling i Norges utenriks- og utviklingspolitikk (2023–2030).

³³ Ny evaluering av Norges støtte til kvinner, fred og sikkerhet (norad.no)

³⁴ Norge har i flere år støttet den globale indeksen for kvinner, fred og sikkerhet utviklet av Georgetown Institute for Women, Peace and Security og PRIO Centre on Gender, Peace and Security Countries Archive – GIWPS (georgetown.edu)

Norsk innsats og effekten av norske aktiviteter og tiltak er vektlagt i utarbeidelsen av innsatsområdene i handlingsplanen, og departementer med hovedansvar for arbeid knyttet til de ulike områdene er oppført i listen nedenfor. Departementene som har hovedansvar for de ulike innsatsene i handlingsplanen, skal utarbeide egne dokumenter for oppfølging av handlingsplanen og integrering av kjønnspektivet i sitt arbeid knyttet til fred og sikkerhet innen utgangen av 2023. De ansvarlige departementene vil også ha ansvar for å rapportere årlig om innsats, resultater og utfordringer knyttet til gjennomføring på sitt felt.

Utenriksdepartementet skal ha hovedansvar for sammenstilling og publisering av årsrapportene innen 1. august påfølgende år, og vil i løpet av 2023 utvikle et rapporteringsverktøy i forbindelse med oppdatering av plandokumentet «Veileder for utenriktjenestens arbeid med kvinner, fred og sikkerhet». Utenriksdepartementet vil innhente årlig resultatrapportering fra relevante utenriksstasjoner. Norad vil bistå med innhenting av bistandsstatistikk samt innhenting og analyse av rapportering fra norske sivilsamfunnsorganisasjoner. Handlingsplanens gjennomføring skal videre følges opp gjennom årlige møter med involverte departementer, sivil samfunn og relevante forskningsmiljøer.

Listen nedenfor indikerer hvilke(t) departement(er) som har hovedansvar for å gjennomføre de ulike punktene i handlingsplanen. I tillegg vil andre departementer, underliggende etater, sivil samfunn og forskningsmiljøer kunne bidra til å gjennomføre og utvikle innsatsområdene underveis i handlingsplanperioden.

Handlingsplan	Departement
Integrere agendaen for kvinner, fred og sikkerhet samt kjønnsperspektivet i norsk innsats for fred og sikkerhet nasjonalt og internasjonalt samt i relevante nasjonale politiske planverk.	UD, FD, JD
Støtte tiltak som kan bidra til å styrke kvinners deltakelse og innflytelse innenfor alle områder som omtales i handlingsplanen.	UD, FD, JD, KUD, AID, KLD
Være en pådriver for utvikling, integrering og gjennomføring av agendaen for kvinner, fred og sikkerhet internasjonalt.	UD, FD, JD, KUD
Øke erfaringsutveksling og kompetansebygging med andre land i ulike stadier av utvikling og gjennomføring av nasjonale handlingsplaner for å styrke gjensidig læring.	UD, FD, JD
Bidra til å sikre inkluderende prosesser og arbeide systematisk for at flere kvinner deltar i fredsforhandlinger, dialoginitiativer og arbeid med de-eskalering og våpenhvileavtaler, både på grasrotnivå og i formelle prosesser.	UD
Ha kjønnsbalanse i egne delegasjoner til fredsforhandlinger og internasjonale møter der freds- og sikkerhetsarbeid diskuteres, samt bidra til å fremme relevante norske og internasjonale kandidater til roller i FN og andre internasjonale fora for fred og sikkerhet.	UD, FD, JD
Strategisk fremme kjønnsperspektivet i forhandlinger og fredsprosesser, være brobygger mellom sivilt samfunn og forhandlingsparter samt systematisk bidra til å sikre inkluderende strukturer for gjennomføringen av fredsavtaler.	UD
Bidra til at det i gjennomføringen av fredsavtaler legges til rette for at kvinner deltar og at kvinners rettigheter, behov og prioriteringer ivaretas, samt at eventuelle bestemmelser om kvinners rettigheter i avtalen gjennomføres.	UD
Bidra til beskyttelse av kvinnelige fredsbyggere og menneskerettighetsforsvarere som deltar eller har deltatt i fredsprosesser og fredsarbeid der Norge er engasjert.	UD, FD, JD, AID
Sikre at norsk militært og sivilt personell har god kunnskap om kvinner, fred og sikkerhet, herunder forebygging og håndtering av seksualisert vold i konflikt samt seksuell utnyttelse, overgrep og trakassering.	UD, FD, JD
Integrere kjønnsperspektivet i planlegging, gjennomføring, og evaluering av utdanning, trening, øvelser, operasjoner og oppdrag nasjonalt og internasjonalt, der det er relevant.	FD, JD
Bidra til å utvikle det internasjonale rammeverket for kvinner, fred og sikkerhet i multilaterale fora, og til å gjennomføre FN og NATOs politikk og operasjonsføringer for kvinner, fred og sikkerhet.	UD, FD, JD
Bidra til internasjonal kompetanseheving og kapasitetsbygging når det gjelder kvinner, fred og sikkerhet innenfor sikkerhetssektoren.	FD, JD
Arbeide for god kjønnsbalanse i Forsvaret og politiet, særlig i operative stillinger og lederstillinger.	FD, JD
Integrere tiltak knyttet til identifisering, forebygging og håndtering av konfliktrelatert seksualisert vold i operasjonsplanlegging nasjonalt og internasjonalt, der det er relevant.	FD, JD
Fremme kunnskap om konfliktrelatert seksualisert vold gjennom multilaterale fora, og arbeide for internasjonal forebygging, bekjempelse og straffeforfølgelse av bruk av konfliktrelatert seksualisert vold.	UD, FD, JD

Handlingsplan	Departement
Sikre gode retningslinjer og systemer for å forebygge, varsle og håndtere seksuell utnyttelse, overgrep og trakassering i sikkerhetssektoren.	FD, JD
Ha nulltoleranse for seksuell utnyttelse, overgrep og trakassering i sikkerhetssektoren i tråd med nasjonale og internasjonale retningslinjer og lovverk.	FD, JD
Inkludere kvinner og integrere et kjønnsperspektiv i nasjonal innsats for forebygging og bekjempelse av voldelig ekstremisme.	UD, JD, AID
Fremme integrering av kjønnsperspektivet i kontraterrorinnsats og i forebygging av voldelig ekstremisme internasjonalt.	UD, JD
Bygge og dele kunnskap om sammenhengen mellom hhv. kvinner, fred og sikkerhet og klima, fred og sikkerhet, samt arbeide for at kjønnsperspektivet blir en integrert del av beslutningsgrunnlaget i nasjonale og internasjonale fora.	UD, KLD
Arbeide for at kvinner, fred og sikkerhet og klima, fred og sikkerhet sees i sammenheng og ivaretas som to sammenkoblede tverrgående hensyn i Norges multilaterale og internasjonale samarbeid for fred og sikkerhet.	UD, KLD
Arbeide for å øke kvinner og jenters deltakelse og direkte innflytelse i nasjonale og internasjonale beslutningsprosesser om klima og miljø.	KLD, UD
Støtte opp under FNs innsats innenfor klima, fred og sikkerhet internasjonalt, regionalt og på landnivå, og jobbe for integrering av kjønnsperspektiv og kvinners fulle, likestilte og meningsfulle deltakelse i dette arbeidet.	UD, KLD
Opprettholde innsatsen for etterlevelse av folkeretten, herunder internasjonal humanitærrett og menneskerettighetene, og bidra til å ansvarliggjøre parter i konflikt.	UD, JD
Fremme kvinners deltakelse i planlegging og gjennomføring av den humanitære innsatsen, og bidra til å sikre at kvinners stemmer blir hørt.	UD
Bidra til å forebygge og bekjempe seksualisert og kjønnsbasert vold, både i væpnet konflikt, postkonfliktsituasjoner og ved humanitære kriser i fredstid.	UD, JD
Videreføre arbeidet med å sikre at kjønnsperspektivet integreres i arbeidet med våpenkontroll og humanitær nedrustning, blant annet gjennom oppfølging av den politiske erklæringen om eksplosive våpen i tett befolkede områder (EWIPA).	UD
Styrke gjennomføringen av handlingsplanen for kvinner, fred og sikkerhet nasjonalt og integrere kjønnsperspektivet i utarbeidelsen av nasjonale og lokale krise- og beredskapsplanverk.	JD
Bidra til å styrke forskning og kunnskap om hvordan krig, konflikt og alvorlige kriser kan ramme ulike grupper av kvinner og menn ulikt også i Norge, og hvordan beredskap og respons kan bli mer kjønnssensitiv.	FD, JD
Integrere en kjønnssensitiv tilnærming i alle stadier av asylprosesser og integrere kjønnsperspektivet i utforming av tiltak.	JD
Sikre at relevant personell har god kompetanse om kjønnsperspektivet i spørsmål relatert til beskyttelse og asyl.	JD
Bidra til at kvinnelige menneskerettighetsforvarere i konflikt- og postkonfliktsituasjoner har tilgang til beskyttelsesmekanismer gjennom FN og sivilt samfunn.	UD

Handlingsplan	Departement
Legge til rette for at kvinnelige menneskerettighetsforvarere fra områder berørt av konflikt som får beskyttelse i Norge, skal kunne fortsette sitt engasjementet.	UD, JD, AID, KUD
Fremme kvinnelige menneskerettighetsforvareres deltakelse i multilaterale fora og internasjonale møter om fred og sikkerhet, og arbeide for at retningslinjer for beskyttelse av deltakelse og forebygging av represalier styrkes.	UD, KUD

Følgende forkortelser for de relevante departementene per 2023 er brukt i listen overfor:

UD - Utenriksdepartementet

FD - Forsvarsdepartementet

JD - Justis- og beredskapsdepartementet

KUD - Kultur- og likestillingsdepartementet

AID - Arbeids- og inkluderingsdepartementet

KLD - Klima- og miljødepartementet

Utgitt av:
Utenriksdepartementet

Bestilling av publikasjoner:
Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon
publikasjoner.dep.no
Telefon: 22 24 00 00
Publikasjoner er også tilgjengelige på:
www.regjeringen.no
Publikasjonskode: E-1020 B

Design og illustrasjon: Melkeveien Designkontor AS

Trykk: Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon
09/2023 – opplag 100

Trykksak
2041 0446